

De opkomende dreiging van de elektromagnetische velden

De laatste keer dat het Parlement zich heeft beziggehouden met deze kwestie was in 1999⁽²⁾, toen [draadloze lokale netwerken](#) met hoge snelheid als Wifi of Wimax nog maar pas hun opmars maakten in Europa en de Europese gezinnen nog niet volledig omgeven waren door een overvloed aan elektronische apparaten en verschillende systemen voor draadloze telefonie. Indien de technische vooruitgang niet in goede banen geleid wordt, kan het gebeuren dat er bepaalde gezondheidsrisico's mee verbonden zijn. Dat is precies wat er gebeurd is met de elektromagnetische golven, waarvan de blootstellingslimieten voor de bevolking dateren van 1999 en dus a fortiori geen gelijke tred hebben gehouden met de technologische ontwikkelingen.

De rapporteur weet pertinent zeker dat de radiogolven al meer dan 20 jaar centraal staan in controversiële debatten en dat er nog altijd een zekere graad van wetenschappelijke onzekerheid is. Hij vindt het evenwel belangrijk rekening te houden met het meest volledige document dat tot nog toe is opgesteld: het rapport Bio-Initiative, van de hand van gerenommeerde Amerikaanse en Europese wetenschappers. Dit rapport maakt een synthese van meer dan 1.500 studies over de gevolgen van elektromagnetische velden voor de gezondheid van de mens. In de conclusies van het rapport wordt gesteld dat chronische en/of te hoge blootstelling aan elektromagnetische golven kan leiden tot kanker (in het bijzonder leukemie bij kinderen), de ziekte van Alzheimer, zenuw- en slaapstoornissen.

Het is op basis van deze studie dat het Europees Milieuagentschap in september 2007 de 27 lidstaten heeft aanbevolen maatregelen te nemen om de bevolking beter te beschermen. De rapporteur sluit zich aan bij deze waarschuwing en is van mening dat de Europese Unie meer en beter moet presteren op het gebied van gezondheid en milieu!

(1) HvJEG, 23 september 2003, Commissie tegen Denemarken, zaak C-192/01- HvJEG, 7 september 2004, zaak C-127/02.

(2) Verslag-Tamino A4-0101-99.

UITSLAG VAN DE EINDSTEMMING IN DE COMMISSIE

Datum goedkeuring	27.5.2008
Uitslag eindstemming	+ : 57 - : 0 0 : 1
Bij de eindstemming aanwezige leden	Adamos Adamou, Georgs Andrejevs, Margrete Auken, Pilar Ayuso, Johannes Blokland, John Bowis, Frieda Brepoels, Martin Callanan, Dorette Corbey, Avril Doyle, Mojca Drčar Murko, Edite Estrela, Jill Evans, Anne Ferreira, Karl-Heinz Florenz, Matthias Groote, Françoise Grossetête, Cristina Gutiérrez-Cortines, Satu Hassi, Gyula Hegyi, Jens Holm, Marie Anne Isler Béguin, Dan Jørgensen, Christa Kläß, Eija-Riitta Korhola, Holger Kraemer, Aldis Kušis, Marie-Noëlle Lienemann, Peter Liese, Linda McAvan, Roberto Musacchio, Riitta Myller, Péter Olajos, Miroslav Ouzký, Vittorio Prodi, Frédérique Ries, Dagmar Roth-Behrendt, Guido Sacconi, Carl Schlyter, Richard Seeber, Kathy Sinnott, Bogusław Sonik, María Sornosa Martínez, Antonios Trakatellis, Evangelia Tzampazi, Thomas Ulmer, Marcello Vernola, Anja Weisgerber, Åsa Westlund, Glenis Willmott
Bij de eindstemming aanwezige vaste plaatsvervanger(s)	Inés Ayala Sender, Philip Bushill-Matthews, Milan Gal'á, Umberto Guidoni, Erna Hennicot-Schoepges, Johannes Lebech, Miroslav Mikolášik, Bart Staes, Lambert van Nistelrooij

Het voorzorgsbeginsel: noch nultolerantie, noch nultoepassing

De rapporteur stelt helaas vast dat dit beschavingsbeginsel, dat nochtans sinds 1992 is opgenomen in artikel 174-2 van het EU-Verdrag, vaak wordt afgekondigd, soms wordt misbruikt en nagenoeg nooit wordt toegepast.

Met uitzondering van het algemeen bekende door de Raad en het Parlement in juni 2005 ingestelde verbod op het gebruik van zes chemische stoffen uit de familie van de ftalaten in kinderspeelgoed, is het voorzorgsbeginsel niet toegepast in de recente Gemeenschapswetgeving. Bovendien is het definitieve verbod op deze CMR's in deze specifieke toepassing er pas gekomen na een homerische strijd van meer dan 10 jaar.

Daarom vraagt de rapporteur zich af wat het nut is van de dermate dwingende criteria voor de toepassing van het voorzorgsbeginsel die de Commissie in haar mededeling van 2 februari 2000 heeft vastgelegd. Alles lijkt in het werk gesteld te zijn om het voorzorgsbeginsel ontoepasbaar te maken door een ingewikkelde, hiërarchische en eindeloze procedure: van de afhankelijkheid van de risico-evaluatie en het risicobeheer, tot de studie van de diverse overwogen maatregelen, over de vaststelling in iedere fase van de omvang van de wetenschappelijke onzekerheid en het opstellen van een kosten-batenanalyse.

Deze vaststelling brengt de rapporteur ertoe in punt 7 van de resolutie een volledig herziening van de mededeling van 2 februari 2000 voor te stellen om het voorzorgsbeginsel leefbaar te maken. Dit voorstel is overigens gesteund op de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, dat herhaaldelijk heeft gepreciseerd dat de inhoud en de draagwijdte van het beginsel in het Gemeenschapsrecht een van de grondslagen is van het beschermingsbeleid dat de Gemeenschap voert op het gebied van milieu en gezondheid⁽¹⁾.

Resolutie van het Europees Parlement van 4 september 2008 over de tussentijdse evaluatie van het Europees actieplan voor milieu en gezondheid 2004-2010 (2007/2252(INI))

- 1.** erkent de inspanningen die de Commissie heeft gedaan sinds de start van het actieplan in 2004, hoofdzakelijk op het gebied van de verbetering van de informatieketen met betrekking tot milieu en gezondheid, de integratie en uitbreiding van EU-onderzoek naar milieu en gezondheid en de samenwerking met gespecialiseerde internationale organisaties als de WHO;
- 2.** is echter van mening dat een dergelijk actieplan de kiem van een halve mislukking in zich draagt, aangezien het alleen bedoeld is ter begeleiding van de bestaande communautaire beleidsvoering, het niet berust op een preventiebeleid ter vermindering van ziekten die worden veroorzaakt door milieufactoren en het geen welomlijnde en in cijfers uitgedrukte doelstelling nastreeft;
- 3.** vestigt de aandacht van de Commissie op het feit dat onder auspiciën van de WHO al een programma werd uitgevoerd waarbij de lidstaten van de WHO hun eigen nationale en plaatselijke milieugezondheidsactieplannen hebben opgesteld met specifieke doelstellingen en uitvoeringsplannen; beveelt derhalve de Commissie aan om dit WHO-programma opnieuw te bekijken als een mogelijk model dat de Unie in de toekomst ook als nuttig voorbeeld kan nemen;
- 4.** betreurt ten eerste dat de Commissie, en meer bepaald haar directoraat-generaal Onderzoek, niet heeft gezorgd voor een adequate financiering voor biomonitoring bij de mens voor het jaar 2008, ten einde een coherente benadering van biomonitoring in de Unie in te voeren, zoals ze beloofd had aan de lidstaten en het Parlement;
- 5.** verzoekt de Commissie tevens tegen 2010 te voldoen aan twee essentiële doelstellingen die ze zichzelf gesteld heeft in 2004 en een uitvoerbare communicatiestrategie op te stellen en toe te

passen voor deze doelstellingen, zijnde enerzijds het sensibiliseren van de burgers voor milieuvervuiling en de gevolgen ervan voor hun gezondheid en anderzijds het evalueren en aanpassen van het Europese beleid inzake risicovermindering;

6. beveelt de Commissie en de lidstaten sterk aan hun verplichtingen inzake de toepassing van de communautaire wetgeving na te komen;

7. benadrukt dat bij de evaluatie van de gevolgen van milieufactoren voor de gezondheid eerst en vooral rekening moet worden uitgegaan van kwetsbare groepen zoals zwangere vrouwen, pasgeboren baby's, kinderen en bejaarden;

8. roept op om in het bijzonder rekening te houden met kwetsbare groepen die het gevoeligst zijn voor verontreinigende stoffen door, dankzij de goedkeuring van gezonde praktijken inzake binnenluchtkwaliteitsbeheer, maatregelen in te voeren die de blootstelling aan verontreinigende stoffen in binnenmilieus in de gezondheidssector en in het onderwijs beperken;

9. dringt er bij de Commissie op aan om bij de herziening van de huidige wetgeving, deze wetgeving onder invloed van lobby's of regionale of internationale organisaties niet te verzwakken;

10. wijst er andermaal op dat de Unie steeds voor een dynamische en flexibele benadering van het actieplan moet kiezen; acht het daarom belangrijk dat zij zich specifieke deskundigheid op het gebied van milieugezondheid eigen maakt die berust op een transparante en multidisciplinaire aanpak met hoor en wederhoor en aldus een antwoord biedt op het wantrouwen van het publiek in het algemeen ten opzichte van agentschappen en officiële comités van deskundigen; wijst op het belang van een betere opleiding van gezondheidsdeskundigen met name door middel van een uitwisseling van beste praktijken op communautair niveau;

11. benadrukt dat er de laatste jaren werkelijk vooruitgang is geboekt op het gebied van het milieubeleid, bijvoorbeeld wat betreft de vermindering van de luchtverontreiniging, de verbetering van de waterkwaliteit, het beleid inzake afvalinzameling en -recycling, de controle van chemische stoffen en het verbod op loodhoudende benzine, maar stelt tegelijkertijd vast dat het Europese beleid gekenmerkt blijft door het gebrek aan een algemene en preventieve strategie en het achterwege blijven van de toepassing van het voorzorgsbeginsel;

12. verzoekt de Commissie derhalve de criteria die zijn opgenomen in haar voornoemde mededeling over het voorzorgsbeginsel, te herzien in het licht van de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen, zodat het beginsel van actie en veiligheid, gebaseerd op de goedkeuring van voorlopige en evenredige maatregelen, centraal komt te staan in het communautaire beleid inzake gezondheid en milieu;

13. is van mening dat de omkering van de bewijslast, waarbij de producent of importeur moet bewijzen dat het product onschadelijk is, de bevordering van een op preventie gebaseerd beleid mogelijk zou maken, zoals overigens ook bepaald in Verordening (EG) nr. 1907/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH), tot oprichting van een Europees Agentschap voor chemische stoffen(6) , en moedigt de Commissie in dit opzicht aan deze verplichting uit te breiden tot de Gemeenschapswetgeving voor alle producten; is van mening dat een toename van dierproeven in het kader van het actieplan moet worden voorkomen en dat veel aandacht moet worden besteed aan de ontwikkeling en de toepassing van alternatieve methodes;

14. herhaalt zijn verzoek aan de Commissie om zo snel mogelijk concrete maatregelen over de binnenluchtkwaliteit voor te stellen voor een betere bescherming van de veiligheid en gezondheid van binnenmilieus, vooral bij het herzien van Richtlijn 89/106/EEG van de Raad van 21 december 1988 betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake voor de bouw bestemde producten(7) , en om maatregelen voor te stellen om de energie-efficiëntie van gebouwen, alsmede de veiligheid en onschadelijkheid van chemische elementen die worden gebruikt bij de constructie van uitrusting en meubilair, te verhogen;

- 15.** adviseert de Commissie, teneinde de schadelijke gevolgen van het milieu voor de gezondheid te verminderen, de lidstaten op te roepen om de marktspelers via belastingvoordelen en/of andere economische stimuleringsmaatregelen ertoe aan te zetten in hun gebouwen, vestigingen en kantoren de kwaliteit van de binnenlucht te verbeteren en de blootstelling aan elektromagnetische straling te beperken;
- 16.** adviseert de Commissie gepaste minimumeisen in te voeren om de kwaliteit van binnenlucht in nieuwbouw te garanderen;
- 17.** adviseert de Commissie om bij de toekenning van individuele Europese steun bij de betreffende projecten, naast de aandacht voor milieubeschermingscriteria, ook te letten op de kwaliteit van de binnenlucht, de blootstelling aan elektromagnetische straling en de gezondheid van bepaalde kwetsbare groepen;
- 18.** dringt aan op het uitwerken van milieukwaliteitsnormen voor prioritair stoffen in water overeenkomstig de laatste wetenschappelijke bevindingen en deze normen regelmatig aan te passen aan nieuwe wetenschappelijke kennis;
- 19.** wijst erop dat bepaalde lidstaten met succes mobiele analyselaboratoria of "milieuambulances" hebben ingevoerd, om snel en betrouwbaar een diagnose te maken van de verontreiniging van het binnenmilieu in openbare en privé-gebouwen; is van mening dat de Commissie deze praktijk zou kunnen bevorderen bij de lidstaten die nog niet beschikken over dit middel om direct in te grijpen op de verontreinigde site;
- 20.** drukt zijn bezorgdheid uit over de gebrekkige specifieke wettelijke bepalingen inzake de veiligheid van verbruiksgoederen die nanodeeltjes bevatten en over de passieve houding van de Commissie, die de regelgevingen voor het gebruik van nanodeeltjes in verbruiksgoederen zou moeten herzien, aangezien verbruiksgoederen met nanodeeltjes in steeds grotere hoeveelheden op de markt worden gebracht;
- 21.** is diep onder de indruk van het internationale rapport Bio-Initiative(8) over elektromagnetische velden, dat een synthese is van meer dan 1 500 studies ter zake en waarin in de conclusies gewezen wordt op de gezondheidsgevaaren van de stralingen van mobiele telefonie, zoals gsm's, UMTS-Wifi-Wimax-Bluetooth en draagbare telefoons met een vast basisstation (DECT-telefoons);
- 22.** stelt vast dat de limieten voor blootstelling van de bevolking aan elektromagnetische velden verouderd zijn, aangezien ze niet meer aangepast zijn sinds Aanbeveling 1999/519/EG van de Raad van 12 juli 1999 betreffende de beperking van blootstelling van de bevolking aan elektromagnetische velden van 0 Hz tot 300 GHz(9) , dat in deze limieten uiteraard geen rekening is gehouden met de ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologieën noch met de aanbevelingen van het Europees Milieuagentschap of de strengere emissienormen die bijvoorbeeld in België, Italië en Oostenrijk zijn opgelegd, en dat er niets is ondernomen voor kwetsbare groepen zoals zwangere vrouwen, pasgeboren baby's en kinderen;
- 23.** verzoekt de Raad bijgevolg zijn Aanbeveling 1999/519/EG te wijzigen om rekening te houden met de beste werkmethode van de lidstaten en aldus de strengste blootstellingsnormen vast te leggen voor alle apparaten die elektromagnetische golven uitzenden in het frequentiebereik 0,1 MHz - 300 GHz;
- 24.** neemt de meervoudige gezondheidsbedreigingen die gepaard gaan met de opwarming van het klimaat op het grondgebied van de Unie zeer ernstig op en roept op tot een versterkte samenwerking tussen de WHO, de nationale controle instanties, de Commissie en het Europees Centrum voor ziektepreventie en -bestrijding teneinde het systeem voor vroegtijdige waarschuwing te versterken en zo de negatieve gevolgen van de klimaatverandering voor de gezondheid te beperken;

25. benadrukt dat het een goede zaak zou zijn om dit actieplan te verruimen tot de schadelijke gevolgen van de klimaatverandering voor de volksgezondheid door de nodige doeltreffende aanpassingsmaatregelen op communautair niveau uit te werken. Deze maatregelen kunnen bestaan uit:

- systematische voorlichting van de bevolking en bewustwordingsprogramma's;
- de integratie van aanpassingsmaatregelen inzake klimaatverandering in volksgezondheidsstrategieën en -programma's op het gebied van bijvoorbeeld besmettelijke en niet-besmettelijke ziekten, gezondheid op het werk en dierziekten die schadelijk zijn voor de volksgezondheid;
- goede controle waardoor de uitbraak van een ziekte vroegtijdig kan worden onderkend;
- alarm- en reactiesystemen op het gebied van gezondheid;
- coördinatie tussen bestaande milieucontrole-netwerken en netwerken voor uitbraak van ziekten;

26. verzoekt de lidstaten en de Commissie adequaat te reageren op de nieuwe bedreigingen ten gevolge van de klimaatverandering, zoals het toenemende aantal nieuwe virussen en niet-ontdekte ziekteverwekkers, en in dat verband gebruik te maken van nieuwe, reeds bestaande technologieën voor het reduceren van ziekteverwekkers, die bekende en niet-ontdekte virussen en andere via het bloed overgedragen ziekteverwekkers reduceren;

27. betreurt dat bij de laatste kosten-batenanalyse "Naar 20-20 in 2020 – Kansen van klimaatverandering voor Europa" ([COM\(2008\)0030](#)) enkel rekening werd gehouden met de voordelen voor de gezondheid van minder luchtvervuiling bij 20% minder uitstoot van broeikasgassen tegen 2020; verzoekt de Commissie om in het kader van een effectbeoordeling snel de (secondaire) bijkomende voordelen voor de gezondheid te onderzoeken die voortvloeien uit de uiteenlopende streefcijfers, overeenkomstig de aanbevelingen van het internationale panel voor klimaatverandering om tegen 2020 de uitstoot van binnenlandse broeikasgassen te verlagen met 25% tot 40%, en indien mogelijk tot 50% of meer;

28. verzoekt de Commissie om aandacht te besteden aan het ernstige probleem van geestelijke gezondheid aangezien het aantal zelfdodingen in de Unie hoog is, en om meer middelen ter beschikking te stellen voor de ontwikkeling van goede preventiestrategieën en -therapieën;

29. herhaalt dat de Commissie en de lidstaten het actieplan voor Europa "Kind, milieu en gezondheid" van de WHO moeten helpen promoten middels een communautair en bilateraal ontwikkelingsbeleid en moeten helpen gelijksoortige processen buiten de Europese regio van de WHO te stimuleren;

30. verzoekt de Commissie om in haar tweede actieplan opnieuw het SCALE-initiatief op te nemen (Science, Children, Awareness, Legal instrument, Evaluation) inzake de vermindering van de blootstelling aan verontreinigende stoffen, dat deel uitmaakt van de Europese strategie voor milieu en gezondheid ([COM\(2003\)0338](#));

31. dringt er bij de Commissie op aan instrumenten te ontwikkelen en aan te reiken om het uitwerken en bevorderen van innoverende oplossingen aan te moedigen, zoals werd benadrukt in de agenda van Lissabon, met als doel belangrijke gezondheidsrisico's die worden veroorzaakt door belastende milieufactoren te beperken;

32. dringt er bij de Raad op aan onverwijld tot een besluit te komen inzake het voorstel voor een verordening tot oprichting van het Solidariteitsfonds van de Unie, aangezien het Parlement reeds op 18 mei 2006 zijn standpunt heeft vastgesteld ([10](#)); is van oordeel dat de nieuwe verordening die samen met andere maatregelen de drempels zal verlagen voor de inwerkingtreding van het Solidariteitsfonds van de Unie, het mogelijk zal maken om de schade ten gevolge van natuurrampen

of door de mens veroorzaakte rampen doeltreffender, flexibeler en sneller te verhelpen; onderstreept dat een dergelijk financieel instrument zeer belangrijk is, met name omdat wordt aangenomen dat natuurrampen zich in de toekomst vaker zullen voordoen, ook ten gevolge van de klimaatverandering;

33. adviseert de Commissie om de kleine en middelgrote ondernemingen, die in Europa een belangrijke economische rol spelen, technische ondersteuning te bieden zodat zij, met deze hulp, kunnen voldoen aan de eisen in de verordeningen inzake milieugezondheid en zodat zij gestimuleerd worden om andere maatregelen te nemen die de gezondheid van het milieu bevorderen en die de werking van het bedrijf beïnvloeden;

34. beveelt de Commissie aan om voor 2010 en met het oog op de "tweede cyclus" van het actieplan voor milieu en gezondheid de maatregelen te richten op de kwetsbare bevolkingsgroepen en nieuwe risicobeoordelingsmethoden uit te werken rekening houdend met het fundamentele belang van de bijzondere kwetsbaarheid van kinderen, zwangere vrouwen en bejaarden;

35. dringt er bijgevolg bij de Commissie en de lidstaten op aan de voordelen te erkennen van preventie- en verzorgingsbeginselen, en hulpmiddelen te ontwikkelen en in te voeren waarmee mogelijke risico's voor de gezondheid en het milieu kunnen worden opgespoord en voorkomen; adviseert de Commissie de "tweede cyclus" van dit actieplan te begroten en te zorgen voor de financiering waarin rekening wordt gehouden met een hoger aantal concrete maatregelen om de milieugevolgen voor de gezondheid te verminderen en preventie- en verzorgingsbeginselen in te voeren;

36. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad, de Commissie, de regeringen en parlementen van de lidstaten en de WHO.

(1) PB C 304 E van 1.12.2005, blz. 264.

(2) PB L 301 van 20.11.2007, blz. 3.

(3) Rapport getiteld "Het milieu in Europa, de vierde evaluatie. Samenvatting". Europees Milieuagentschap (10.10.2007).

(4) Arrest van 23 september 2003 in de zaak C-192/01, Commissie tegen Denemarken, Jurispr. 2003, blz. I- 9693; arrest van 7 september 2004 in de zaak C-127/02, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee en Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Jurispr. 2004, blz. I-7405.

(5) PB L 327 van 22.12.2000, blz. 1.

(6) PB L 396 van 30.12.2006, blz. 1. Rectificatie in PB L 136 van 29.5.2007, blz. 3.

(7) PB L 40 van 11.2.1989, blz. 12.

(8) Een groep onafhankelijke wetenschappers heeft dit rapport gepubliceerd op 31 augustus 2007. Het kan worden geraadpleegd op: www.bioinitiative.org.

(9) PB L 199 van 30.7.1999, blz. 59.

(10) PB C 297 E van 7.12.2006, blz. 331.